

Kreativitet, ledelse og tysk

Af Annemari Nilsson, folkeskolelærer

Jeg er folkeskolelærer og underviser på 26. år i den danske folkeskole, i en lille by ude på landet. I mange år fik vi eleverne fra de små landsbyskoler, når de skulle starte i 8. klasse i august. Dette betød, at lærere og elever ikke kendte hinanden på forhånd og at der skulle og måtte skabes helt nye fortællinger, når børnene startede hos os i sensommeren. Når man som jeg underviser i tysk, er der på forhånd skabt forventninger, forestillinger og fortællinger om såvel faget som læreren, særlig fra forældre- og bedsteforældres side.

Disse fortællinger smitter selvfølgelig af på eleverne, så mine første møder med nye klasser, som skal have mig som tysklærer kræver, at jeg sælger varen godt. Ergo deltager jeg i det første forældremøde, så forældrene kan se "giraffen".

Ved sådanne forældremøder er reaktionen forbløffende ens, når jeg fortæller forældrene, at jeg er deres børns tysklærer: De fleste fædre dukker nakken og får et fjernt og lidt flovt udtryk i øjnene, mange mødre fortæller, at de var enormt gode til skriftlig tysk, og så er der altid en lille restgruppe af forældre, som udbryder "an- auf- hinter- in- neben- über- unter- vor- zwischen", eller en anden variant, "aus- bei- mit- nach- seit- von- zu". Eller hvis det går himmelråbende højt: "Durch- für- gegen- ohne- wieder- um- kannst du nicht dein akkusativ, dann bist du wirklich dumm!"

Herefter opstår en lille kunstpause, hvor jeg med årene har erfaret, at netop disse forældre har en klar forventning om, at jeg roser dem for stadig at kunne huske deres bøjninger. Når jeg har rost dem, spørger jeg dem, om de så stadig kan tale på tysk? Svaret er enslydende hver gang: "Nej, det har jeg da aldrig lært, men jeg kan stadig huske alle bøjningerne og jeg kan huske min tysklærer. Hun var en hvas havgasse, iført fornuftige, brune lædersnøresko, plisseret nederdel og stramt tilbageredt, gråt hår samlet i en knold i nakken- og ikke at

forglemme med et par tykslærerbriller på, der sagde spar to til det hele. Det var sådan nogle kedelige timer, og vi forstod aldrig, hvad det var vi lærte- jeg HADER tysk.”

Mange børn har i de senere år fået en væsentligt ændret indstilling til dét at være elev; nogle elever mener endda at de har krav på at få penge for at komme i skole. Jeg har for vane at sige ”tak for i dag”, når jeg har undervist i en klasse. Indtil for få år siden sagde børnene: ”Tak i lige måde, Annemari”. I dag siger de typisk: ”Det var så lidt, Annemari”.

Med ovenstående lange indledning ville jeg blot fortælle, at det er en stor udfordring dels at undervise så selvbevidste børn anno 2010, dels at undervise i et fag, der er omgærdet af fortællinger, forventninger og forestillinger, der ofte er så udpræget negative.

Imidlertid ændres børnenes forventninger og forestillinger markant, når jeg har undervist en ”ny” klasse i tysk i omkring en måneds tid. Da begynder jeg at møde børnene på gangen, hvor de nysgerrigt og forventningsfuldt spørger mig: ”Hvad skal vi lave i tysktimen i dag, Annemari?” Og det er netop, hvad denne artikel skal handle om: Hvordan klasseledelse og kreativitet kan være med til at skabe et godt læringsmiljø, hvor børnene faktisk har lyst til at lære og til at arbejde med et fag.

Jeg spørger jævnligt mine elever: ”Hvad er god undervisning?” Ud over at såvel elever som lærer skal være veloplagte, udhvilede, etc., er svaret næsten hver gang: Kreativitet (”det skal være sjovt”), struktur (” du skal styre os på den gode måde”) og variation i undervisningen (”det skal være forskelligt, så det ikke bliver kedeligt”).

For mig er kreativitet ensbetydende med at lege, og det er faktisk en dybt alvorlig sag at lege. En leg er god, hvis alle overholder spillereglerne; der skal være en ret stram struktur og et godt overblik for at legen lykkes. Kreativitet indbefatter også arbejdsomhed, dristighed og nysgerrighed. Kreativitet betyder desuden eksperimentvillighed- herunder også at kunne klare fiaskoerne, når eksperimenterne ikke lykkes, og man bare har haft det sjovt.

Det tager mig et stykke tid at få børn i 8. klasse til at turde være kreative og turde at udføre eksperimenter, uden at kende resultatet på forhånd- det skyldes sandsynligvis, at børn anno 2010 er meget fokuserede på at blive unge voksne; det er lidt ”yt” at lege og være kreativ. Men så sker forvandlingen- og der opstår legelignende tilstande i undervisningen. Jeg

glemmer, at jeg er voksen, børnene glemmer at de er børn- vi ER sammen, og i netop dette rum opstår der en ligeværdighed, begejstring og flow.

Vi eksperimenterer; f. eks. træner vi lige tallene med terninger og simple gangestykker, hvorefter vi går rundt og interviewer hinanden med spørgsmål som: Hvornår har du fødselsdag, hvor mange flødeboller kan du køre ned, eller hvor mange kilometer eller meters skolevej har du, etc, alt efter, hvad børnene nu kan finde på at spørge om, der netop har med tallene at gøre.

Jeg kan blive helt høj, når skoleklokken ringer og børnene spørger: "Arj, Annemari, kan vi ikke bare fortsætte lidt i frikvarteret og gøre det færdigt, det er lige så sjovt!" Så bliver jeg varm om hjertet!

Skolestyrelsen har skrevet ca. 49 siders Fælles Mål for faget tysk på folkeskolens 7- 9. klassesetrin, hvori der bl. a. står, at børnene skal lære at kommunikere, dvs. lære at tale, skrive, lytte og læse på tysk.

I respekt for mine elever fortæller jeg dem, hvad meningen og målet er med netop de aktiviteter, vi skal beskæftige os med i den pågældende time eller periode. Dette gælder også lektierne; en lektie giver mening, hvis den bliver anvendt aktivt ved næste lektion. For at gøre disse mål mere "appetitlige" og forståelige for børnene, tegner jeg ved hver lektions start følgende fire symboler på tavlen, som er en slags pixiudgave af Fælles Mål:

Herefter beder jeg børnene om, i løbet af timen, at tage stilling til, hvilke af de 4 områder, de får anvendt. De har en helt klar fornemmelse af, hvilke af de fire områder, de har anvendt mest i en lektion, og de bliver næsten helt høje, hvis de oplever, at de har "været alle fire" igennem- "wow, hvor har vi været gode i dag, Annemari!"

Derefter skriver jeg "das Programm heute" på tavlen, med farvet kridt, gerne efterfulgt af en tegning. Jeg anvender konsekvent farvet kridt i min undervisning. Det er en slags eksperiment, jeg indførte for et par år siden, fordi jeg dels var blevet træt af at kigge på den grønne tavle med det hvide kridt; dels ville se, om farvet kridt kunne gøre en forskel for børnenes lyst til at lære. Der gik et godt stykke tid, uden at nogen (højlydt) bemærkede den farvede skrift på tavlen. Men en dag havde jeg glemt min kridtkasse derhjemme og måtte derfor benytte mig af det hvide stykke kridt. Midt i timen rakte en af drengene i den pågældende klasse hånden op og spurgte mig:

"Er du ked af det eller i dårligt humør i dag, Annemari?"

"Hvorfor spørger du om det?", spurgte jeg forundret.

"Jo, for du skriver med hvidt kridt i dag og det plejer du jo aldrig at gøre!"

Dette fik en af pigerne til at udbryde:

"Jeg troede du skrev med farvet kridt, så det matcher dit tøj, Annemari?!"

At undervise i sprogfag er interessant; hvordan lærer jeg eleverne et nyt sprog, hvordan lærer jeg dem at tale det, skrive det, læse det, lytte til det? Hvordan skaber jeg "erindringsknager" hos mine elever, så de kan hænge deres viden op på knagerne og hente deres viden frem, når de har brug for den? Når jeg underviser og skal forklare eleverne, hvordan indlæring finder sted, sammenligner jeg gerne hjernen med en skov, hvor der er stier. Nogle gange gror stierne til og bliver ufremkommelige, hvis man ikke holder dem ved lige ved jævnligt at færdes på dem, så de bliver trampet til. I så fald er man nødt til at gå nogle andre veje, endda lange omveje, for at nå frem til sit bestemmelsessted. Jeg forklarer derfor børnene, at vi i fællesskab skal holde skovstierne ryddet, så vi kan skabe genveje til erindringsknagerne.

Det betyder, at vi nogle gange træner og repeterer f. eks. tal, vendinger og udtryk, men hvor det ikke opleves monotont eller kedeligt, fordi målet med disse øvelser netop er at holde skovstierne ryddet. Børnene får til sådanne aktiviteter udleveret et kvart A-4 ark i en eller anden farve; pastelfarver når der er harmoni i klassen, tjubangfarver når det er hæsligt, regnfuldt novembervej.

Det er en fornemmelsessag for mig, hvilken farve papir der skal anvendes til netop dén klasse, dén dag. Alle disse papirer samler børnene i en plastlomme, hvilket efterhånden giver et kulørt udseende, som er dejligt for dem at gense.

Det indlæringsmæssigt spændende består så i få gjort sin viden så synlig på erindringsknagen, at den straks er til at finde. F.eks. kalder jeg navneordene for "den grønne ordpose", udsagnsordene "den blå og røde ordpose", tillægsordene "den gule ordpose", hvilket betyder, at når vi arbejder med navneord, så foregår det på grønt papir, udsagnsord på blåt og rødt, tillægsord på gult papir. Og det virker efter hensigten, børnene bliver lynsnare til skelne mellem ordklasserne, via farverne. Når børnene på et tidspunkt spørger mig, hvorfor udsagnsordene er både blå og røde, så er svaret jo, at det er fordi de blå udsagnsord er regelmæssige, de kræver sådan set ikke den store opmærksomhed, til gengæld er de røde udsagnsord uregelmæssige, og hér skal man som elev være agtpågivende.

Vi synger kanon ind i mellem. Nogle gange kønsopdelt, med drengene i én rundkreds, pigerne i en anden rundkreds, teksten skrevet på tavlen. Børnene står selvfølgelig op når de synger; med vægten på hælene, med rank ryg, trækker vejret dybt og koncentrerer sig om samtidigheden. Når vi kommer i gang er det dejligt at høre, hvordan det lyder godt, når der bliver sunget samtidigt og der bliver sunget til- på trods af overgangsstemmerne. Nogle af eleverne går da også rundt og nynner melodien i det efterfølgende frikvarter.

Jeg kan blive lidt bekymret, når vi nærmer os Folkeskolens Afgangsprøve- tiden. Bekymret for, at mine elevers legende tilgang til faget skal blive knust og erstattet af angst for at leve op til rigide eksamenskrav om korrekt skriftlig og mundtlig tysk. Når jeg så oplever, midt under en terminsprøve i skriftlig tysk i 9. klasse, at en af drengene sidder og nynner en (grammatik) melodi, bliver jeg svært beroliget. Til gengæld ser eksamensvagten lidt overrasket ud ("kan man nynne, når man er til terminsprøve i tysk??").

Tilbage til de mange mennesker, der har mødt mig med remserne "aus- bei- mit.." usw, og som har fortalt mig, at de ikke kan føre en samtale på tysk- jeg får sådan en lyst til at tilbyde dem undervisning i tysk, så de kan lære, hvor sjovt og berigende det faktisk er også at kunne tale sproget. Og måske de ville få en aha- oplevelse, fordi det pludselig gik op for dem, hvorfor de i sin tid lærte alle udenadsremserne.

Fröhliche Weihnachtsgrüße,

die Annemari Nilsson